

Türkiye'deki Kırdan Kente Göçün Sosyal ve Ekonomik Nedenleri: Erzincan İli Merkez İlçesi Örneği

İbrahim AKKAŞ¹
Oben LALELİ²

ÖZET

Kırsal kesimde yaşayan insanların kırdan kente doğru göç etme faaliyetinin altında sosyal, ekonomik ve psikolojik nedenler yatmaktadır. Bu çalışma; kırsal göç ile ekonomik, sosyal ve psikolojik etkenler arasındaki ilişkiyi konu edinmiştir.

Çalışmada Türkiye'de kırdan kente doğru göç faaliyetlerine neden olan sosyal, ekonomik, psikolojik faktörlerin ve göç sonrası ortaya çıkan sosyal, ekonomik, psikolojik sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın teorik altyapısı oluşturulurken kırdan kente göç ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalardan faydalanılmıştır. Bölgedeki göçün ekonomik, sosyal ve psikolojik nedenlerinin ortaya konulması için Erzincan ili merkez ilçesine bağlı mahalle ve köylerde sürekli ikamet etmekte olan hane reisleriyle 280 adet anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışması sonucunda elde edilen yatay kesit verileri LISREL 8.72 ve SPSS 13 paket programları kullanılarak Yapısal Eşitlik Modeli ile analiz edilmiştir.

Erzincan ili merkez ilçesine bağlı köylerde yapısal eşitlik modeli ile yapılan analizde kırsal göç ile sosyal, ekonomik psikolojik etkenler arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kırsal göç üzerinde, demografik yapı, ekonomik beklentiler, sosyal ve kültürel beklentiler ve psikolojik beklentiler yüksek düzeyde

Anahtar Kelimeler: Göç, Kırsal Göç, Ekonomi.

Social and Economic and Psychosocial Reasons of Rural Migration Example of Central District of Erzincan

ABSTRACT

There are many social, economic and psychological reasons for the migration of rural people from rural to urban areas. This study focuses on the relationship between rural migration and economic,

In this study, social activities that cause migration towards rural to urban areas in Turkey, economic, psychological factors and migration after emerging social, economic, intended to identify the psychological problems. Within the framework of this aim, the theoretical background of the study was formed from the previous studies on migration from rural to urban areas. In order to reveal the economic, social and psychological reasons of the migration in the region, 280 questionnaires were conducted with the head of households who were permanently residing in the neighborhoods and villages of the central district of Erzincan. The results of this survey were analyzed by Structural Equation Model using LISREL 8.72 and SPSS 13 package programs.

Social and psychological factors. In the analysis conducted with structural equation model in the villages of the central district of Erzincan province, it was determined that there was a high level of relationship between rural migration and social and economic psychological factors. Demographic structure, economic expectations, social and cultural expectations and psychological expectations were highly effective on rural migration.

Key Words: Migration, Rural Migration, Economics.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İ.İ.B.F. Sosyal Hizmet Bölümü, ibrahimakkas191@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İ.İ.B.F. İktisat Bölümü, lalelioben2425@gmail.com

GİRİŞ

Göç, toplumun ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarıyla yakından ilişkili olup ve bu alanları derinden etkileyen bir süreçtir. Bir başka ifadeyle göç, hem toplumun tüm yapı unsurlarından etkilenmekte hem de ortaya çıktıktan sonra da onları etkileme özelliğine sahiptir. En genel tanımıyla göç, insanların kendi haklı gerekçelerine bağlı olarak yaşadıkları yerlerden başka bir yere doğru mekân değiştirmesi ya da yaşadığı yerleşim yerini değiştirmesidir. Daha geniş tanımlamayla göç, kişilerinin hayatlarının gelecekteki bölümünün tamamını veya bir kısmını sürdürmek üzere kalıcı veya geçici olarak bir yerleşim biriminden diğerine yerleştirmek kaydıyla yaptığı coğrafik yer değiştirme hareketidir (Akkaş-Sevim, 2017: 440).

Göç nüfusun yaşadığı yeri belirli bir takım sebeplerden dolayı terk edip farklı yaşam alanlarını tercih etmesidir. Tarih boyunca insanlar farklı sosyoekonomik ve psikolojik nedenlerden dolayı bulunduğu yeri terk etmiş ve yeni yaşam alanlarını tercih etmiştir. Bu durum birçok tarih, coğrafya, sosyoloji gibi alanlarda yapılan çalışmalara konu olmuştur (Güvenç, 1997).

Çeşitli sebeplerden dolayı belli bir ülke içerisinde yaşanan göç sosyoekonomik ve kültürel sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Özellikle kırdan kente göç eden kesimin kentte kalış süresi uzadıkça, bu kesim kentte sürekli ikamet eden kentliler gibi davranmakta diğer bir ifadeyle zamanla bu davranış kalıplarını benimsemekte ve kentin kurallarına, âdetine uymaktadır. Aynı zamanda kırdan kente göç eden kesim kendi kültürünü kentsel alanda çevresine tanıtmaktadır. Bu şekilde bir kültürel etkileşim ortaya çıkabilmektedir. Göçün tetiklediği modernleşme ve refah seviyesinin yükselmesi gibi cezbedici oluşumlar, kırdan kalan akraba, hemşerilerin kente göç etme kararlarını etkileme konusunda önem arz etmektedir. Diğer yandan göç olgusunun ne göç edenler ne de devlet tarafından istenilen bir durum olmadığını belirtmek gerekir. Yapılan araştırmalarda göç olgusuna neden olan sosyal, ekonomik ve psikolojik nedenlerin negatif etkisinin sonucuna ulaşılmıştır (Tümertekin, 1994).

Kırdan kente göç bir takım sosyoekonomik ve psikolojik sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Göç öncesi, göç süreci ve göç sonrası şeklindeki aşamalar farklı psikolojik ve sosyoekonomik sonuçları beraberinde getirmektedir. Göç eden topluluğun farklı ve tanımadığı bir çevreye göç etmesi farklı anlayış ve kültüre sahip insanlarla komşuluk etmesi ve onlarla aynı mekânı kullanması gibi sonuçlara (Onat, 1993). Bu durumu şu şekilde izah edebiliriz; göç edenler göç ettikleri yerlere kendi kültürlerini, örf ve adetlerini, görüş ve yaşayış tarzlarını da götürmektedir. Yerleşik kentliler, göçle birlikte taşınan, kente taşınan kültürü ve yaşayış aşağılayabilmekte ya da; dışlayabilmektedir. Bu olumsuzluklarla karşı karşıya kalan göçmenler, kendilerini kent toplumundan soyutlayabilmekte ve daha çok hemşerilerinin ikamet ettiği yerleşim alanlarını ve şehrin merkezden uzak çevrelerini yerleşim yeri olarak kullanmayı tercih edebilmektedir. Bu gibi nedenlerden dolayı göçün istenmeyen bir olgu olduğu iddia edilebilir. Hiç kimse göç etmeyi zor durumda kalmadıkça tercih etmemiştir (Doğanay, 1997). Bu çalışma Erzincan ili merkez ilçesine bağlı mahalle ve köylerde bireylerin kırsal göç tercihi üzerindeki sosyal, ekonomik ve psikolojik etkenlerin önem ve sıralamasını konu edinmektedir. Çalışmada Türkiye’de kırdan kente doğru göç faaliyetlerine neden olan sosyal, ekonomik, psikolojik faktörlerin ve göç sonrası ortaya çıkan sosyal, ekonomik, psikolojik sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

1. Kır ve Kent Kavramları

Yerleşim birimlerinde; nüfus yoğunluğu, ekonomik yapı, kültür ve doğa ile olan ilişkiler yönünden iki çeşit yaşayış şekli ortaya çıkmaktadır. Bu iki yaşayış şekli yerleşim alanlarını “kırsal” ve “kentsel” şeklinde ayırmaktadır. Kırsal alanların kendine özgü kültürü, sosyal yapısı, demografik özellikleri, ekonomik etkinlikleri ve çevre koşulları değişen şartlarla beraber yeni özellikler kazanmakta ve kentsel bölgelerin kent insanına sunduğu imkânların hepsini karşılamasa da insanların yerleşim amaçlı tercih ettikleri birimler olmaktadır. Kır olarak adlandırılan yerleşim birimleri kentin dışında kalan ve kendilerine bağlı köyleri, mezarları olan, nüfus miktarı bakımından nüfusu 10000’ den az olan yerleşim birimleri olarak ifade edilmektedir (Tütengil, 1983: 4).

Sanayileşme faaliyetinin ve buna bağlı biçimde iş bölümünün uzmanlaşmanın ortaya çıkardığı yerleşim birimi ise kent olarak ifade edilmektedir. Kentlerin ekonomisinin sanayiye dayalı olduğu, gelişmiş bir piyasa mekanizmasına sahip olduğu, kentlerde insan ilişkilerinin zayıf ve çıkar üzerine kurulduğu söylenebilir.

2.Göç Kavramı

Göç denildiğinde ilk bakışta insanların farklı bölgeler arasında ki yer değiştirme faaliyetleri akla gelse de göçün arkasında birçok faktörün yer aldığı bilinen bir gerçektir. İnsanların en temel sorunlarının başında ekonomik nitelikte olması göçe iten temel faktör hakkında ipucu sunmaktadır. Bununla birlikte göçe neden olan çeşitli sosyoekonomik ve psikolojik nedenlerin yer aldığını belirtmek gerekir.

Yapılan araştırmalar sonucunda kısa mesafeler arası göç akımlarında kadınların erkeklerden daha fazla göç ettiği sonucuna ulaşılırken uzun mesafeli göçlerin daha çok erkek nüfus tarafından ticaret amaçlı yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalarda kentlerde doğan ve yetişen kentlilerin yerleşim birimlerini kırsal kesimde yaşayan insanlara oranla daha az ve güç bir şekilde terk ettikleri belirtilmektedir. Aynı zamanda araştırmalarda göç faaliyetine neden olan önemli bir diğer faktörün teknolojik gelişmeler olduğu vurgulanmaktadır (Tümertekin, 1994).

İnsanların çeşitli sebeplerden dolayı uzun, kısa veya orta vadeli olarak yer değiştirme faaliyeti olan göç olgusu canlılar içerisinde sadece insanlara özgü bir durum değildir. İnsanlar dışında doğada yaşamlarını sürdüren memeliler, sürüngenler, kuşlar, böceklerde kendi yaşamlarına uygun alan seçiminde yılın belli dönemlerinde göç etmektedir. Örneğin; balinalar, leylekler, kırlangıçlar yılın belli mevsimlerinde kendi yaşamlarına uygun olan doğadaki farklı yaşam alanları arasında göç etmektedir. Bu açıdan bakıldığında göç faaliyetinin tüm canlılar için geçerli ve vazgeçilmez bir olgu olduğu söylenebilir.

2.1. Göç Türleri

İnsanlar tarih boyunca çeşitli sebeplerden dolayı göç etmeyi tercih etmiştir. Yaşanan bu göçlere sebep olan faktörlerden en önemlisini ekonomik nedenler oluşturmaktadır. Geçmişten günümüze insanların refah içerisinde yaşamak, kentteki gelişmiş eğitim, hizmet, sağlık, ulaşım, iletişim, istihdam ve gelişmiş alt yapı hizmetlerinden yararlanmak ayrıca sosyal güvenceye sahip olmak gibi çeşitli istekleri olmuştur ve bu isteklerine kavuşmak için kente göç etmeyi tercih etmişlerdir. Bu göç kararlarını yine genel anlamda kendileri vermiştir. Göç türleri bu çalışmada aşağıdaki sınıflandırmalar çerçevesinde incelenmiştir

2.1.1.İç Göçler

İç göçler dört grupta toplanabilir;

*Kırdan kıra doğru olan göçler,

*Kırdan kente doğru olan göçler,

*Kentten kıra doğru olan göçler,

*Kentten kente doğru olan göçler şeklinde ifade edilebilir.

İç göç ülkenin milli sınırları içerisinde nüfusun belli sebeplerden dolayı buldukları yerleri terk edip sürekli veya geçici olmak üzere farklı bir bölgeye hareket etmesidir. Bu nüfus hareketi sonucunda ülke nüfusu değişmezken göç veren ve göç alan bölgelerde nüfus değişimleri yaşanır. Genel itibariyle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde iç göç genel olarak kırdan kente doğru gerçekleşir. Bu durum kırsal bölgenin iticiliği kentin çekiciliğinden kaynaklanır.

2.1.2. Mevsimlik göçler

Mevsimlik göç insanların her yıl belirli zamanlarda çalışmak (Karadeniz de çay, fındık toplamak, Güneydoğu Anadolu bölgesinde pamuk toplamak, tarlalarda ırgatlık yapmak, Doğu ve Güneydoğu Anadolu da, doğu Karadeniz’de, İç Anadolu’da hayvancılık nedeniyle yaylaya çıkmak vb.) üzere belli bir süre için göç etmeleri ve gurbette yaşayanların memlekete yazları yine belli bir süre için gelmeleri durumudur.

Mevsimlik göç insanların yılın belli mevsimlerinde yer değiştirme faaliyetidir ve böylelikle insanlar yılda birden fazla yer değiştirebilmekte yılın belirli mevsimlerinde birden fazla farklı sosyal ortamlar ve kültürlerle iç içe yaşamaktadır (Sağlam, 2006: 34).

2.1.3. Sürekli göçler

Sürekli göçler insanların bazı nedenlerden dolayı yaşadıkları yerleri temelli terk edip farklı yaşam alanlarını tercih etmeleri durumudur. Bu göç türleri gönüllü veya zorunlu olarak ikiye ayrılır. İnsanların yaşadıkları yerleri gönüllü olarak terk etmesine neden olan bazı durumlar ise şunlardır; daha

iyi işlerde çalışmak, refah içinde yaşamak, yüksek bir statüye sahip olmak, kaliteli eğitim ve hizmet alarak daha iyi yaşam sürmek, sosyal güvenceye sahip olmak. Zorunlu olarak da insanlar göç ettirilebilmektedirler. Bu göç türünde insanların göç etme konusunda kendi özgür iradeleri sonucu aldıkları kararlar değil de başkaları tarafından göç ettirilmeleri söz konusudur. İnsanların baskı veya şiddet görmeleri, can güvenliklerinin olmaması, savaş ve terör gibi olaylar bu göç türüne yol açmaktadır. Bu göçler 1980'lerin ortalarında Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde baş gösteren terör eylemleri nedeniyle buralarda yaşayan insanların can güvenliğinin olmaması başka yerlere göç etme kararı almalarına neden olmuştur. Sürekli göç ile mevsimlik göç arasındaki temel fark zamandır. Çünkü sürekli göç, temelli yani bir daha geri dönmek üzere yapılırken mevsimlik göç yılın belli mevsimlerinde tekrar geri dönmek üzere yapılan göç türüdür.

2.1.4. Emek göçleri

Emek göçleri; transfer ve işgücü göçleri olarak ikiye ayrılır. Transfer göçleri herhangi bir devlet kurumunda çalışan memur statüsündeki görevlinin kendi isteği ile veya devlet tarafından başka şehre tayin edilmesi durumudur. İşçi göçleri ise harcadığı emek karşılığında almış olduğu ücret sayesinde geçimini sağlayan kişilerin çalışmak için başka yerlere göç etmesidir. Türkiye'de bu durumun örnekleri mevcuttur. Örneğin; emeği ile geçinen kişilerin yaz mevsiminde karpuz toplamak için Adana'ya göç etmesi, pamuk toplamak için Çukurova ya göç edilmesi, fındık toplamak için Karadeniz'e (ordu, Giresun) göç edilmesi, hayvancılıkla geçinen insanların Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu'nun kuzeyi, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'ya göç etmesi gibi durumları bu olay için örnek gösterilebilir. Bu göçler genel itibariyle ülkenin doğusundan batısına doğru yapılmaktadır. Doğu da ikamet edip inşaatlarda çalışmak için batıya göç edenlerin olduğu da söylenebilir. Fakat bu amaçla yapılan göçün süresi mevsimlik göç türüne göre daha uzun olabilmektedir.

2.1.5. Zorunlu / gönüllü göçler

Zorunlu göçlerde göç etme konusunda alınmış kararların insanların özgür iradeleri ile değil de baskı, şiddet uygulamaları, can güvenliği, siyasal ve ekonomik gibi nedenlerden kaynaklanması gerekir (Kılıç, 2017:101). Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da da 1985'lerden itibaren kendini gösteren terör olayları kırsal kesimlerde gelişen kapitalizm nedeniyle buralarda yaşayan insanların kendi özgür iradeleri ile değil de mecburi olarak göç kararı almasına neden olmuştur.

Gönüllü göçler ise, göç eden insanların kendi özgür iradeleri sonucu aldıkları karar ile göç etmesidir. Bu göç türünde insanların baskıya maruz kalma durumu söz konusu değildir. Bu göçler genel olarak şu amaçlar doğrultusunda yapılmakta bunlar; refah içinde yaşamak, daha çok para kazanmak, rahat işlerde çalışmak, sosyal güvenceye sahip olmaktır.

Zorunlu göçler, ülkemizde ilk olarak cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanmaya başlanmıştır. Devlet eliyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da birçok ilde ikamet eden aileler batıya yerleştirilmiştir. İç iskân politikası sonucu uygulanan zorunlu yerleştirmelere neden olan olaylar şunlardır: 1925 yılında çıkan Şeyh Sait isyanı daha sonra 1930'da Ağrı ve 1937'de Dersim'de çıkan isyanlar neden olmuştur. Bu zorunlu iskân politikası Şeyh Sait isyanından sonra çıkarılan 10 Haziran 1927 tarih ve 1097 sayılı "Bazı eşhasın şark mıntukasından garp vilayetlerine nakline dair kanun" ile 1934 yılında 2510 sayılı yasaya dayandırılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çıkarılan yasanın amaçlarından biri de aşiretin yerleşik hayata geçmelerini sağlamak ve aşiret tarzının ortadan kaldırılmak istenmesi olmuştur. Çıkarılan bu kanun ile Erzincan, Van, Tunceli, Bitlis, Bingöl, Diyarbakır, muş, ağrı, Erzurum, Malatya, Elâzığ, Kars, Mardin illerinden 5.074 haneden 25.831 kişi batı Anadolu'ya gönderilmiştir (Kaygalak, 2009: 77 – 78).

Zorunlu göç sonucu ortaya çıkan nüfus hareketinin kentlere doğru sahip olması göç edenlerin bu kentlere yerleşmeleri bu kentlerde ciddi anlamda sosyo-ekonomik değişimlere yol açmıştır.

Dış Göçler

Dış göç, nüfusun bulunduğu ülke sınırlarını aşır farklı bir ülkeye hareket etmesidir. Dış göçler de yine gönüllü ve zorunlu olarak gerçekleşebilir. Teknolojideki hızlı gelişmeler, ulaşım ağı ve haberleşme hizmetlerindeki gelişmelerle birlikte dış göçlerde artmıştır. 1974'de Federal Almanya'nın ülkesinde çalışan göçmenlerin ailelerini de yanlarına alabileceklerini öngören aile birleştirme kanununu çıkarması örnek olarak gösterilebilir. Dış göçlere örnek olarak savaş ve terör olaylarından kaynaklanan nedenlerle Türkiye'ye gelen Suriyeli ve Afganistanlı göçmenler verilebilir. Bunlara ilave

olarak kıtlık, doğal afet, şiddet, baskı vb. durumlar insanları zorunlu olarak dış göçe iten diğer faktörlerdir (Şahin, 2010:57).

Türkiye’de dışa yönelik göç 1961 yılında Almanya ile başlamış ve batı Avrupa ülkelerine doğru gerçekleşmiştir. Daha sonraki zamanlarda batı Avrupa ve İskandinav ülkeleri ile misafir işçi anlaşmaları Türkiye’den bu ülkelere doğru yoğun göçe neden olmuştur. Fakat daha sonra göç edilen bu ülkelerin ekonomilerinde meydana gelen durgunluklar nedeniyle misafir işçi antlaşmaları feshedilmiştir. Fakat Türkiye’den bu ülkelere yönelik göç engellenememiştir. Türkiye’den bu ülkelere göç etmek isteyenler bu ülkelerdeki kadınlar ile evlilik yaparak göç etme konusunda alternatif bir çözüm yolu da üretmeye çalışmıştır.

Beyin göçleri

Beyin göçü kendi alanlarında iyi eğitim almış ve yetenekli kimselerin yaşadıkları ülkede kendilerine yeterli olanakların sağlanamaması, sahip oldukları ve icra ettikleri meslekleri beğenmemeleri, aldıkları ücretin düşük olması gibi sebeplerden dolayı yaşadıkları yerden göç etmeleri durumudur. Bu durum az gelişmiş (gelişmekte olan) ülkeler için dezavantaj iken gelişmiş ülkeler için ise bir avantaj olmaktadır. Beyin göçüyle karşı karşıya kalan az gelişmiş (gelişmekte olan) ülkelerin gelişmesi daha da yavaşlarken gelişmişlik seviyesini maximuma çıkarmak isteyen ülkeler ise bu gibi beyin göçü oluşması için iyi eğitim alıp kendini geliştiren yetenekli genç kişileri ülkelerine cezbedecek yüksek maaş, refah, kaliteli yaşam imkânları sunmakta ve böylece daha fazla gelişmekte bu durum sonucunda ise az gelişmiş ülke ile gelişmiş ülke arasındaki farklar daha da artmaktadır.

Beyin göçü daha çok az gelişmiş ülkelere doğru yaşanmaktadır. Bazen de bir gelişmiş ülkeden farklı bir gelişmiş ülkeye doğru gerçekleşmektedir. Fakat bu durumun bu ülkeler için kayda değer bir önemi yoktur. Yalnız az gelişmiş ülkeler için bu kayıp büyük önem taşımaktadır.

Beyin göçleri 1960’larda başlamış ve doktor, bilim adamları gibi kişiler arasında yaygın bir durum haline almıştır. Beyin göçü kendi içinde iç beyin göçü ve dış beyin göçü olarak ikiye ayrılır. İç beyin göçü ülke içinde yaşanan göçlerken dış beyin göçü farklı bir ülkeye yapılan göçlerdir. İç beyin göçü sonucu ortaya çıkan zarar fazla büyük bir zarar olamamakla birlikte dış beyin göçü sonucu az gelişmiş ülkelerde ülkenin dönüşümü ve gelişimi üzerinde oldukça olumsuz bir durumdur (Kaya, 2003:2).

Beyin göçüne neden olan faktörler için şunları söyleyebiliriz. İyi eğitim almış kişilerin kendilerine yakışır bir iş bulamaması, yaptıkları işin beğeni görmemesi, çalıştıkları işten elde ettikleri gelirin yetersiz olması, yaptıkları işi beğenmemeleri, buldukları ülkede yapmak istedikleri araştırmalar için gereken imkânların yetersiz olması, siyasi istikrarsızlık, gelecekle ilgili yaşanan ekonomik ve sosyal belirsizlikler nedeniyle yaşanan kaygı yanında göç etmek istedikleri ülkelerde daha çok imkâna sahip olunacağı düşüncesi, yüksek gelir ve refah seviyesine erişileceği duygusu, kendilerine yakışır bir şekilde yaşayacakları inancı vb. sebeplerdir(Gürak, 2008:121).

2.1.2.2.İşçi göçleri

İşçi göçleri; insanların ekonomik sorunlardan dolayı ülke içerisinde çalışmak için kendi yerleşim birimlerinden farklı yerleşim birimlerine hareket etmeleri durumu iç göçlerdeki işçi göçleri olarak ifade edilirken dış göçlerde yaşanan işçi göçleri yine ekonomik problemlerden dolayı ülke dışına çalışmak için yapılan göçlerdir. Bu tür göçler ülkemizde ilk olarak 1961’de Federal Almanya’ya doğru gerçekleşmiştir. Sanayi gelişmelerinin hız kazandığı Almanya ekonomisinin o dönemlerde ihtiyaç duyduğu kadar işgücüne sahip olmaması dolayısıyla işgücü açığını dışarıdan sağladığı göçmenlerle kapatmıştır.

Bu dönemlerde yurt dışına çalışmak için giden ailelerin gençleri buralarda çalışarak kendilerini geliştirmişler ve gittikleri ülkelerin dillerini öğrenmişlerdir. Bu ülkelerde çalışmaları sonucu kazandıkları dövizleri ülkelerine yani ailelerine göndermeleri ülkede döviz miktarının artmasına buna bağlı olarak talebin artması, üretimin artması, işsizliğin azalması gibi birçok olumlu durumların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yurt dışına çalışmak için giden bu insanların çoğu yurt dışında uzun yıllar kalarak servet edinirken bazıları ise yabancı ülkedeki yaşam şartlarına, kültürüne, insanlar arası ilişkilere alışamamış ve memleketine duyduğu aşırı bağlılık ve özlem duygusunun ağır basması nedeniyle tekrar ülkelerine kesin dönüş yapmışlardır.

Mübadele Göçleri

Mübadele göçleri ülkelerin kendi aralarında yaptıkları anlaşma gereği kendi vatandaşlarını karşılıklı olarak değiştirmeleri sonucu oluşan göçlerdir. Kelime anlamı olarak mübadele değiş tokuş anlamı taşımaktadır. Bu göçe konu olan insanlara ise mübadil adı verilmektedir.

Mübadele göçü sonucu göç eden mübadiller devletlerinin aldığı karar nedeniyle kendi rızalarının dışında göçe zorlanmış ve zorunlu göç ettirilmişlerdir. Bu durum bu göç türünün bir zorunlu göç türü olduğunu ifade etmektedir.

1.MATERYAL VE METOT

Materyal

Çalışmanın ana materyalini, Erzincan ili merkez ilçesine bağlı mahalle ve köylerde ikamet eden bireylerle yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Anket verileri 2018 yılına ait yatay kesit verileridir. Çalışmada yazılım materyali olarak LISREL 8.72 ve SPSS 22 programları kullanılmıştır.

Metot

Örnek Büyüklüğünün Tespiti

Araştırma bölgesi Erzincan ili merkez ilçesine bağlı mahalle ve köyler olarak belirlenmiştir. Erzincan merkez ilçesine bağlı yerleşim birimlerindeki Kilimli Köyü, Yalınca Köyü, Uluköy, Yamaçlı Mahallesi, Erdene Mahallesi, Karatuş Köyü, Mertekli Mahallesi, Gazi Mahallesi, Munzur Mahallesi, Ulalar ve Yalnızbağ araştırmanın evreninin oluşturmaktadır. Araştırma bölgesinde 9460'ı erkek ve 9270'i kadın olmak üzere toplam 18730 kişi ikamet etmektedir. Tesadüfî örnekleme yöntemine göre anket sayısı aşağıdaki formülle belirlenmiştir.

$$n = \frac{N \cdot P \cdot Q \cdot Z^2}{(N - 1) \cdot d^2 + P \cdot Q \cdot Z^2}$$

Formülünden yararlanılmıştır (Yamane, 1967). n= Örnek hacmi, N= Örnekleme çerçevesine ait toplam birey sayısı, P = Göç etmeyi isteyenler, Q = Göç etmeyi istemeyenler. (1-P), Z = % (1-α) Z test değeri, α = önem düzeyi, d = hata (tolerans) payıdır. Z Güven katsayısı (%95'lık güven katsayısı, 1,96 alınmıştır), Mümkün olduğunca büyük örnekle çalışmak için kırsal göçü tercih edenlerin oranı 0,5 olarak alınmış ve %5 önem seviyesinde %5 hata payı ile ana kütle temsil edebilecek örnek büyüklüğü 280 olarak hesaplanmıştır.

Anket Sorularının Hazırlanması ve Analiz Süreci

Anket formunun ve soru ölçeklerinin hazırlanmasında; Güvenç (1997) Göç Olgusu ve Türk Toplumunu, Köymen (1998) Bazı iç göç verileri, Özer (2004) Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme, Parasız (2002) Modern Ekmek Ekonomisi, Sağlam (2006) Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme, Tatlıdil (1989) Kentleşme ve Gecekondu çalışmaları dikkate alınmıştır. Yine Araştırmada kullanılan ankette katılımcıların psikolojik ve sosyoekonomik özelliklerine yönelik sorular sorulmuştur. Demografik, sosyoekonomik ve psikolojik özellikler açık uçlu sorulardan elde edilmiş, Kırsal Göç Ölçeği ise likert yöntemi ile kesinlikle katılmıyorum 1, katılmıyorum 2, biraz katılıyorum 3, katılıyorum 4, kesinlikle katılıyorum 5 puanla ölçeklendirilmiştir.

Verilerin analizinde “yapısal eşitlik modellemesi” kullanılmıştır. Veriler analiz edilirken öncelikle gözlenen değişkenler belirlenmiş ve Path analizi yapılmıştır. Daha sonra gizil değişkenlerin veya varsayımsal yapıların gözlenen değişkenler tarafından nasıl tanımlandığını ve gözlenen değişkenlerin ölçüm özelliklerini (güvenilirlik ve geçerlilik) gösteren ölçüm modeli tanımlanmıştır (Jöreskog and Sörbom, 1996). Bu model gözlenen ve gizil değişkenler arasındaki bağlantıların bir kümesini oluşturmaktadır. Ölçüm modelinin tanımlanmasından sonra yapısal eşitlik modeli oluşturulmuştur. Yapısal model gizil değişkenler arasında nedensel ilişkileri belirlemekte, nedensel etkileri tanımlamakta ve açıklanan ve açıklanmayan varyansı göstermektedir. Daha sonra yapısal modelin uygunluk ölçütleri hesaplanmış ve son olarak model tahmini yapılmıştır.

Teorik Çatı: Yapısal Eşitlik Modeli

Yapısal eşitlik modeli (YEM): açık (gözlenen, ölçülen) ve gizil (gözlenemeyen, ölçülemeyen) değişkenler arasındaki nedensel ve korelasyonel ilişkilerin bir arada olduğu modellerin test edilmesi için kullanılan bir istatistik yaklaşımdır. Yöntemin temel özelliği, tamamen teoriye dayalı olmasıdır ve gizil değişkenler seti arasında bir nedensellik yapısının var olduğunu kabul etmesidir (Yılmaz, 2004).

Ayrıca, YEM veriyi istatistiksel olarak çözümlerken ölçüm hatalarını açıkça hesaba katmaktadır. Ölçüm hatalarının üstesinden gelmesinin yanı sıra YEM araştırmacıların çok değişkenli karmaşık modeller geliştirilmesi, tahmin edilmesi ve test edilmesine de imkân sağlamakta ve verilen modeldeki değişkenlerin direkt ve dolaylı etkilerini de dikkate almaktadır. Temel olarak yapısal eşitlik analizinin amacı, önceden belirlenen ilişki örüntülerinin veri tarafından doğrulanıp doğrulanmadığını ortaya koymaktır. YEM gözlenen ve gözlenemeyen (gizil-latent) değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin sınanmasında kullanılan kapsamlı bir istatistiksel tekniktir (Reisinger ve Turner, 1999).

Yapısal Eşitlik Modellerinin Matematiksel Yapısı: Bağımsız gizil değişkene ait gözlenen değişkenler için oluşturulan doğrusal eşitlikler aşağıdaki gibidir:

$$x = \Lambda^x \cdot \xi + \sigma$$

x : Gözlenen değişkenler matrisi,

Λ^x : Bağımsız gizil değişkenlerin etkilediği, ölçülen bağımsız değişkenlere ait katsayılar matrisi,

ξ : Bağımsız gizil değişken,

σ : Bağımsız gizil değişkene ait gözlenen değişkenlerin hata vektörüdür.

Bağımlı gizil değişkenlere ait gözlenen değişkenler için oluşturulan doğrusal eşitlikler aşağıdaki gibidir:

$$y = \Lambda^y \cdot \eta + \varepsilon$$

y : Bağımlı gizil değişkenlere ait gözlenen değişkenler vektörü,

Λ^y : Bağımlı gizil değişkene ait gözlenen değişkenlerin katsayılar matrisi,

η : Bağımlı gizil değişken,

ε : Bağımlı gizil değişkenlere ait gözlenen değişkenlerin hata vektörüdür.

Yapısal model için oluşturulan doğrusal eşitlikler aşağıdaki gibidir;

$$\eta = \Gamma \cdot \xi + B \cdot \eta + \zeta$$

Γ : Bağımsız gizil değişkenlerin etkilediği bağımlı gizil değişkenlerin regresyon katsayıları matrisi,

B : Bağımsız gizil değişkenlerin etkilediği bağımlı gizil değişkenler arasındaki regresyon katsayıları matrisi,

ζ : Bağımlı gizil değişkenlere ait, bağımsız gizil değişkenler tarafından etkilenmeyen hata matrisidir.

Modelin Varsayımları:

1. Gözlenen değişkenlerin çok değişkenli normal dağılıma sahip olduğu,
2. Gizil değişkenlerin çok değişkenli normal dağılıma sahip olduğu,
3. Gizil değişkenler arasında doğrusal ilişkilerin olduğu,
4. Gözlenen ve gizil değişkenler arasında doğrusal ilişkilerin olduğu,
5. Aykırı değerlerin var olduğu,
6. Hata terimlerinin korelasyonsuz olduğu,
7. Çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığı,
8. Yeterli örneklem büyüklüğünün olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmada kullanılan modelde bağımlı dışsal gizil değişken **Kırsal Göç (KG)**'dür.

Kırsal Göç Ölçüm Modelinin *içsel gizil bağımlı değişkenleri* ve gözlenen değişkenler ise;

➤ *Demografik yapı (DY)*

- Anket çalışmasına katılanların yaşı
- Anket çalışmasına katılanların cinsiyet durumu
- Anket çalışmasına katılanların eğitim durumu
- Anket çalışmasına katılanların medeni durumu
- Anket çalışmasına katılanların çocuk sayısı
- Anket çalışmasına katılanların mesleği

➤ *Kırsal Göç (KG)*

- Ankete katılanların göç tercihi
- Köyden göç etmeyi düşünüyorum (GI1)
- Tebdili mekânda hayır vardır (GI2)

➤ *Ekonomik Beklentiler (EB)*

- Şehirde geçim daha kolaydır (ES1)
- Şehirde iş imkânı daha fazladır (ES3)
- Şehrin bana ve aileme ekonomik ve sosyal katkısı daha fazla olacaktır (ES4)
- Şehirde daha çok para kazanacağıma inanıyorum (ES5)
- Şehirde yaşam koşulları iyidir (ES6)

- *Sosyal ve kültürel beklentiler (SB)*
 - Şehirde eğitim imkanları daha iyidir. (SS2)
 - Şehirde birçok akrabam var. (SS5)
 - Şehirde bana sahip çıkacak dostlarım var. (SS6)
 - Şehirdeki akrabalarımınla güçlü bir bağım var. (SS7)
 - Şehirdeki akrabalarımı önemsiyorum. (SS8)
 - Şehre göç etmiş akraba ve arkadaşlarım hallerinden memnunlar. (SS9)
 - Şehirdeki akraba ve arkadaşlarımla sık sık görüşürüm. (SS10)
- *Psikolojik Beklentiler (PB)*
 - Köyümden ayrılmak bana zor gelmeyecek. (PS1)
 - Bana göre şehirde ideallerime yakın bir yaşantı vardır. (PS2)Her şey daha iyi olacak. (PS3)

2.ÇALIŞMANIN BULGULARI VE TARTIŞMA

Demografik ve Sosyoekonomik Bulgular

Erzincan, Doğu Anadolu bölgesinin küçük ve kalabalık olmayan şehirlerinden biridir. Ankete katılan bireylerin demografik ve sosyokültürel özellikleri aşağıda verilmektedir.

Katılımcının yaşı: Sosyal ilişkilerde ve sosyal ağlara katılımında hane fertlerinin yaşı önemli bir faktördür. Popülasyonda her yaş grubundan hane ferdi bulunmaktadır. Tablo 1’de hane fertlerinin yaş gruplarına göre yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. Ankete katılanların yaş dağılımı

Yaş Aralığı	25-29	30-35	36-45	46-60	61 ve üzeri	Toplam
Frekans	1	9	6	6	58	280
Oranı %	1,1	1,1	3,6	3,6	20,7	100

Erzincan kırsal alanında örneklem içinde yer alan hane fertlerinin %23,6’sı 36-45 ile 45-60 yaş grubunda yer almaktadır ve diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bir orana sahiptir. 25-29 yaş aralığındaki hane fertlerinin oranı %11,1 ile en düşük düzeydedir.

Katılımcıların cinsiyet durumu: Katılımcıların cinsiyet durumu Tablo 2’de gösterilmektedir. Buna göre Tablo 2. Katılımcıların eğitim düzeyi Buna göre hane fertlerinin 16,8’i kadın 83,2’si ise erkek nüfustan oluşmaktadır.

Tablo 2. Ankete katılanların cinsiyet durumu

Cinsiyet	Kadın	Erkek	Toplam
Frekans	7	33	280
Oranı %	6,8	3,2	100,0

Katılımcıların eğitim durumu: Kırsal göç araştırmalarında eğitime verilen değer, eğitimin kırsal göç üzerinde önemli bir rol oynaması nedeniyledir. Hane fertlerinin eğitim düzeyleri Tablo 3’de gösterilmektedir. Buna göre ankete katılanların % 26,8’i ilkokul, %28,9’u ortaokul, %25,0’ı lise, %2,5’i ön lisans %16,8’i lisans mezunudur.

Tablo 3. Ankete katılanların eğitim düzeyi

Mezun olunan okul	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön lisans	Üniversite	Toplam
Frekans	75	81	0	7	47	280
Oranı %	26,8	28,9	5,0	2,5	16,8	100

Katılımcıların toplam aile gelir düzeyleri: Tablo 4’te anket katılımcılarının toplam aile gelir düzeyleri verilmiştir. Anket kapsamına giren fertlerin toplam aile gelir düzeylerinin %2,1’i 700-1200 TL Aralığını oluşturmakta, %17,9’u 1300-1700 TL gelir aralığını oluşturmakta, %60,4’ü 1800-2200 TL gelir aralığını oluşturmakta, %16,1’i 2300-2700 TL gelir aralığını oluşturmakta, %3,6’sı ise 2800 TL ve üstü olan gelir aralığını oluşturmaktadır.

Tablo 4. Ankete katılanların toplam gelir düzeyleri

Hane sahiplerinin gelirleri	700-1200	1300-1700	1800-2200	2300-2700	2800+	Toplam
Frekans	6	50	169	45	10	280

Onanı %	2,1	17,9	60,4	16,1	3,6	100,0
----------------	-----	------	------	------	-----	-------

Katılımcıların Medeni durumu: Ankete katılanların büyük çoğunluğunu %75 oranla evliler oluşturmaktadır.

Tablo 5. Ankete katılanların medeni durumu

Medeni durum	Bekâr Evli Toplam		
Frekans	70	210	280
Onanı %	25,0	75,0	100,0

Katılımcıların çocuk sayısı: Tablo 6’da katılımcıların çocuk sayısı verilmiştir. Buna göre Erzincan kırsal alanında çocuk sahibi olmayanların oranı %25,4’dür. Çocuk sayısı bir olan hanelerin oranı %7,5’dir. Çocuk sayısı iki olan hanelerin oranı %18,2’dir. Çocuk sayısı üç olan hanelerin oranı %24,3’dür. Çocuk sayısı dört ve üstü olan hanelerin oranı 24,6 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 6. Ankete katılanların çocuk sayısı

Hanedeki çocuk sayısı	0	1	2	3	4+toplam
Frekans	71	21	51	68	280
Onanı %	25,4	7,5	18,2	24,3	100,0

Katılımcıların mesleği: Kırsal kesimde yaşayan bireylerin icra ettikleri meslekler Tablo 7’de verilmiştir. Buna kırsal kesimde yaşayan bireylerin %12,5’i emekli, %30,7’si kendilerine ait olmayan işletmelerde çalışan işçi kesimini oluşturmakta, %4,6’sı Esnaf,%8,6’sı ev hanımı, %14,3’ü serbest meslek, %27,5’i çiftçi, %1,4’ü özel sektörde çalışmakta,

Tablo 7. Kırsal Kesimde yaşayanların meslek dağılımı

Meslekler	Emekli	İşçi	Esnaf	Ev hanımı	Serbest Meslek	Çiftçi	Özel sektör
Oran %	25,4	30,7	4,6	8,6	14,3	27,5	1,4

Göç tercihleri: Katılımcıların kırdan kente göç tercihleri tablo 8 de verilmiştir. Araştırmaya katılan örneklemin % 76, 1’inin kırdan kente göç ettiği gözlenmekte iken, 4’te 1’lik bir kesiminin kente göçü tercih etmediği gözlenmektedir.

Tablo 8. Ankete katılanların kırdan kente göç tercihi

Göç tercihi	Evet	Hayır	Toplam
Frekans	213	67	280
Onanı %	76,1	23,9	100,0

Ölçüm Modeli

Ölçüm modeli oluşturulmadan önce ölçeklerin güvenilirlik testleri ve istatistiki analizleri yapılmıştır. En yaygın kullanılan yöntem olarak Cronbach’s Alpha¹ katsayısı, ortalama, standart sapma, standardize edilmiş faktör yük değerleri ve *t* değerleri hesaplanmıştır. Tablo 4’te model ve ölçeklere ilişkin güvenilirlik sonuçları ve istatistiki değerler verilmiştir.

Tablo 9. Model ve ölçeklere ilişkin güvenilirlik sonuçları ve istatistikî bulgular

İçsel Bağımlı ve Gözlenen Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	değeri	Faktör Değerleri	YükCronbach’s Alpha Değeri
<i>Demografik yapı</i>					
YAŞ	3,22	1,295	13.60	0,74	0,894
CINSYT	1.83	0,374	-0.07	-0.00	0,883
EGITIM	2.54	1,359	-11.64	-0.65	0,883
GELIR	3.01	0,755	-0.19	-0.01	0,882
MEDND	1.76	0,454	14.16	0.76	0,884
COCUKS	2.15	1,517	18.05	0.90	0,893
MESLK	4.76	2,893	-1.28	-0.08	0,902

<i>Kırsal Göç</i>					
GOCIS	1,24	0,427	22.01	0,7	0,888
GI1	3,90	1,526	-20.14	-0.92	0,871
GI2	4,75	0,653	-5.87	-0.35	0,880
<i>Ekonomik Beklentiler</i>					
ES1	3,87	1,311	18.96	0,89	0,872
ES3	4,78	0,679	10.09	0.56	0,879
ES4	4,34	0,605	19,57	0.91	0,872
ES5	3,86	1,482	17.42	0.84	0,872
ES6	4,43	3,174	4.70	0.28	0,893
<i>Sosyal ve Kültürel Beklentiler</i>					
SS2	4,89	0,457	5.79	0,35	0,880
SS5	3,68	0,727	12.78	0,69	0,879
SS6	3,79	1,028	17.12	0,84	0,876
SS7	3,93	0,977	19.73	0,92	0,876
SS8	4,29	0,806	15.35	0.79	0,879
SS9	4,10	0,786	12.04	0.66	0,877
SS10	3,43	0,818	11.15	0.62	0,879
<i>Psikolojik Beklentiler</i>					
PS1	3,16	1,232	13.82	0,72	0,875
PS3	3,96	1,325	22.45	0,98	0,871
PS4	3,90	1,326	22.86	0,98	0,871
PS6	3,50	0,900	6.82	0,39	0,878

¹ Cronbach's Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan kriterler; $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ölçek güvenilir değil, $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ölçek düşük güvenilir, $0.60 \leq \alpha < 0.80$ oldukça güvenilir, $0.80 \leq \alpha < 1.00$ yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilmektedir.

Chi-Square = 989,11 df = 289 P-value = 0.00000 RMSEA = 0.093

Modelde yer alan gözlenen değişkenlerden Cinsiyet, Eğitim, Gelir, Meslek, GI1 ve GI2 faktör yük değerleri ve *t* değerleri negatif çıkmıştır. Modelde yer alan diğer gözlenen değişkenlerin *t* değerleri ± 1.96 büyük olduğu için %5 önem seviyesinde istatistikî olarak önemli bulunmuştur.

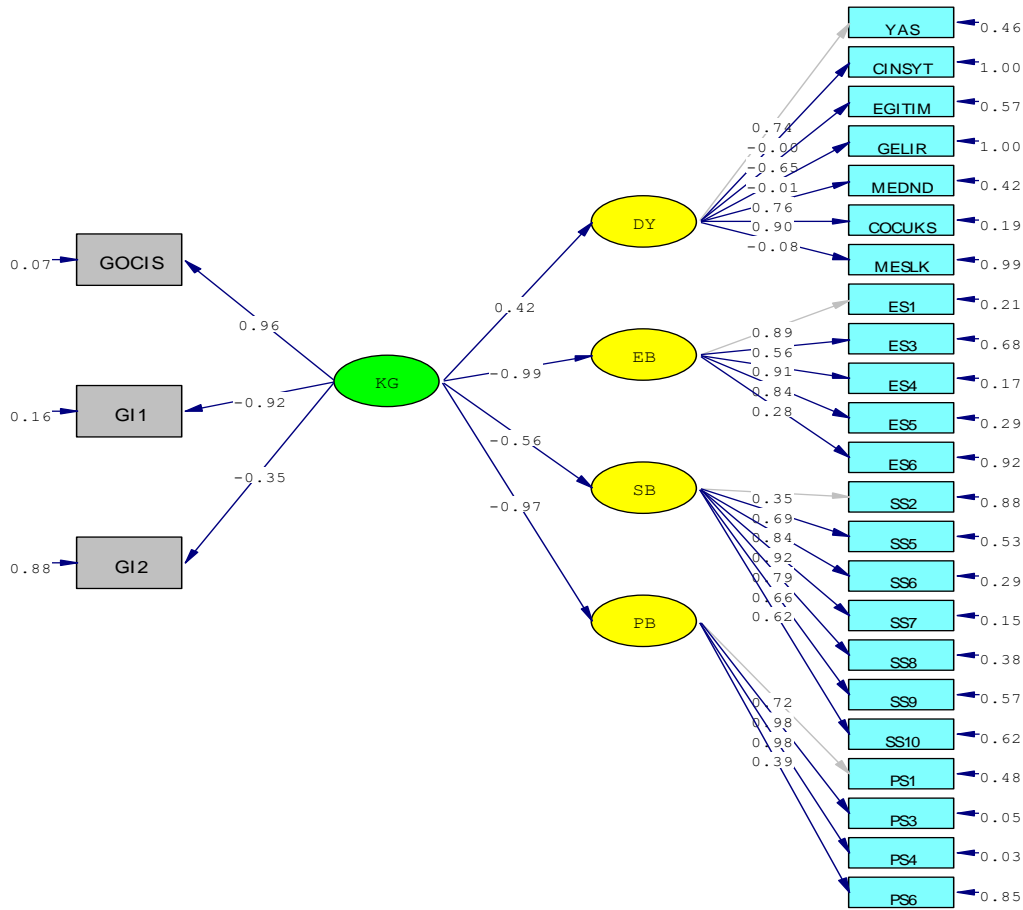
Veri ile model arasındaki uyumu değerlendirmede kullanılan ölçüm kriteri olarak Ki kare/serbestlik derecesi (X^2/DF), *p* değeri ve RMSEA (Root-mean-square error approximation) değerleri incelenmiştir. Model için X^2/DF değeri 3,43 olarak hesaplanmıştır. Bu değer kabul edilebilir değer olan beş ve beşten küçük değerler içerisinde yer almaktadır. Aynı şekilde RMSEA değeri yine kabul edilebilir değer olan 0.10 ve daha düşük değerler içerisinde (0.093). Model $p < 0.0000$ değerini aldığı için %5 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlıdır. RMSEA için ise 0,05'e eşit veya daha küçük değer mükemmel bir uyuma, 0,08 ile 0.10 arasındaki değerlerin kabul edilebilir bir uyuma, 0,10'dan daha büyük değerlerin de kötü uyuma karşılık gelmektedir (Hayduk, 1987).

Yapısal Model

Yapısal modelin temel amacı gizil değişkenler arasındaki ilişkiyi tanımlamak ve önerilen dönenceyi test etmektir. Ölçüm modeli ile tanımlanan yapısal modelin uyum istatistikleri ölçüm modeliyle aynıdır. Ölçüm modelinden farklı olarak gizil değişkenler arasındaki yapısal katsayılar incelenir (Yılmaz, 2004). Şekil 1'de yapısal eşitlik modeli ve standart değerleri verilmektedir. Buna göre yapısal eşitlik modeli için X^2/DF değeri 3.43 olarak hesaplanmıştır. Bu değer kabul edilebilir değer olan beş ve beşten küçük değerler içerisinde yer almaktadır. Aynı şekilde RMSEA değeri yine kabul edilebilir değer olan 0.10 ve daha düşük değerler içerisinde (0.093). Model $p < 0.0000$ değerini aldığı için %5 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Şekil 1'de Göre Kırsal Göç Yapısal Modeli ve standart değerleri verilmektedir. Buna göre Model'de Demografik Yapı, Göç İsteği ve köyden göç etmeyi düşünüyorum(GI1) kırsal göç boyutları kırsal göçün oluşumunda olumlu bir etkiye sahipken diğer boyutlar negatif bir etkiye bulunmaktadır. (Demografik Yapı boyutu dışında diğer boyutlar kırsal göç üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu yapılan analiz sonucu ulaşılmıştır.)

Kırsal Göç Yapısal Modeline (Göç İsteği(0,07)) ile Demografik Yapı(0,42) pozitif katkı sağlarken diğer boyutlar negatif katkı sağlamıştır.

Chi-Square=1013.53, df=295, P-value=0.00000, RMSEA=0.093

Şekil 1. Boyutlarına göre kırsal göç yapısal modeli ve standart değerleri

Kırsal göç oluşumunda en önemli boyutlar, sırasıyla “ekonomik beklentiler boyutu” (-0.99), “psikolojik beklentiler boyutu” (-0.97), “sosyal beklentiler boyutu” (-0.56) ve “demografik yapı boyutu” (-0.42) olarak tespit edilmiştir.

“Demografik yapı boyutu” içinde en önemli iki faktör çocuk sayısı ve medeni durum, “ekonomik beklentiler boyutu” içerisinde (GS4) ve (GS1), “sosyal beklentiler boyutu”nda şehirde eğitim imkânları daha iyidir (SS7) ve şehirde sağlık hizmetleri ve sosyal imkânlar daha iyidir(SS6), psikolojik beklentiler boyutu”nda; şehirde yaşantımdan memnun olacağım(PS3) şehirdeki yaşantım zamanla olumlu yönde değişecek(PS4) ve köyümden ayrılmak bana zor gelmeyecek(PS1) olarak tespit edilmiştir.

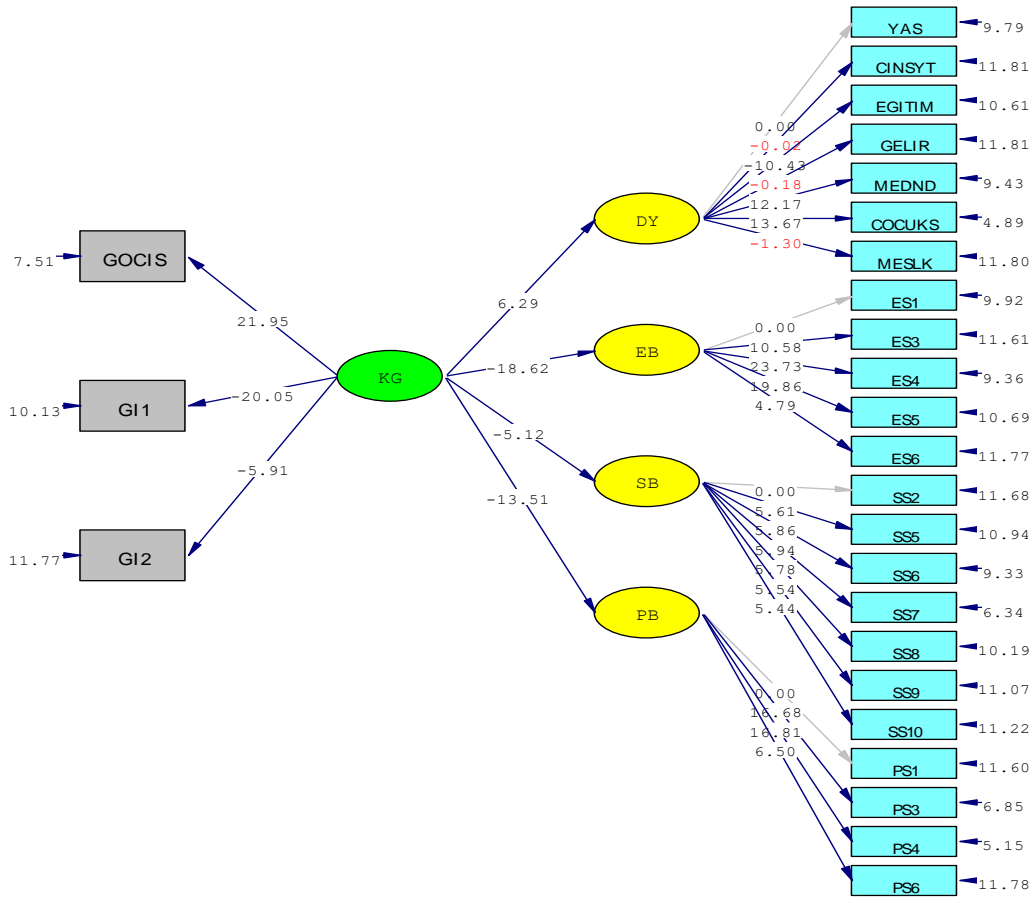
Standardize edilmiş regresyon katsayıları hesaplanırken, her bir gizil değişkeni ölçmede kullanılan gösterge değişkenlerden biri tesadüfi olarak “bir” değeri alır. Bu değer dikkate alınarak diğer gösterge değişkenlerinin gösterge yükleri hesaplanır ve daha sonra bu değerler standart hale getirilir. Standardize edilmiş katsayıların birin üzerinde olmaması gerekir. Standardize edilmiş çözümlene değerleri her bir gözlenen değişkenin kendi gizil değişkenini ne kadar iyi temsil ettiğini göstermesi açısından son derece önemlidir (Yılmaz, 2004). Modelde standardize edilmiş katsayılar birin üzerinde değildir.

Modelin veri setine ne kadar uyduğunu değerlendirmede kullanılan kriterler Tablo 5’te verilmiştir. Söz konusu değerlerin 1’e yakın olması veri ile model arasındaki uyumun mükemmel olduğunu göstermekte, sıfır ise uyumsuzluğu temsil etmektedir (Çelik ve Yılmaz, 2014). Bu araştırmada söz konusu kriterlere ilişkin değerler 1’e yakındır. Bu durum model ile veri setinin uygunluğunu göstermektedir.

Tablo 10. Yapısal modelinin uyum indeksleri

Uyum indeksleri	Uyum indeksleri sembolleri	Model II değeri
Uyum iyiliği indeksi	GFI	0.78
Düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi	AGFI	0.74
Normlaştırılmış uyum indeksi	NFI	0.92
Tucker-Lewis indeksi	NNFI	0.93
Göreceli uyum indeksi	RFI	0.91
Karşılaştırmalı uyum indeksi	CFI	0.94
Artırmalı uyum indeksi	IFI	0.94

Şekil 2’de boyutlarına göre kırsal göç yapısal modeli *t* değerleri verilmiştir. Buna göre sırasıyla “demografik yapı” (6,29), “ekonomik beklentiler” (-18,62), “sosyal ve kültürel beklentiler” (-5,12), “psikolojik beklentiler” (-13,51) %5 önem seviyesinde istatistik olarak önemli bulunmuştur.

Chi-Square=1013.53, df=295, P-value=0.00000, RMSEA=0.093

Şekil 2. Boyutlarına göre kırsal göç yapısal model *t* değerleri

SONUÇ

Bu çalışmada kırsal kesimde yaşayan bireylerin sosyal, ekonomik ve psikolojik sıkıntılar nedeniyle göç etmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bireyler daha iyi şartlarda yaşamlarını sürdürebilmek çerçevesinde göç etme potansiyeli taşımaktadır. Bu tablo göçü tercih eden kesimin rasyonel davranışlar sergileme eğilimi içinde olduklarını göstermektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular, sosyal, ekonomik ve psikolojik etkenlerin kırsal göçü tercih etme üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu göstermiştir. Demografik yapı, ekonomik beklentiler, sosyal ve kültürel beklentiler ve psikolojik beklentiler kırsal göç tercihini etkilemektedir. Kırsal göçü tercih edip etmeme konusunda sırasıyla ekonomik beklentiler, psikolojik beklentiler, sosyal beklentiler ve demografik beklentiler öne çıkmaktadır.

Bu araştırmanın yapıldığı kent alanında bireylerin amaç ve tercihleri diğer araştırma alanlarından farklılık gösterebilme olasılığı taşıdığı için bu araştırmanın kırsal göç tercihine ilişkin bulguları başka

araştırmaların bulguları ile karşılaştırılırken farklılıklar gözlenebilir. Bu nedenle bu çalışmanın bulguları başka çalışmalarla karşılaştırılırken coğrafi farklılıklar ve zaman boyutu dikkate alınmalıdır.

Bu kapsamda araştırma bulguları; sosyoekonomik bulgular ve analiz sonuçları olarak gruplandırılmıştır. Demografik ve sosyoekonomik bulgular; Ankete katılanların yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, aylık toplam gelirleri, medeni durumu, ocuk sayısı, mesleği, göç etme yönündeki tercihi olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada orta yaş ve yaşlı nüfus oranının genç nüfus oranından fazla olduğu ve genç nüfusun kırsal kesimden daha fazla g etme eğilimine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Kırsal kesimin göç etme eğilimi konusunda karar alıcıların cinsiyeti önem arz etmektedir. Bu bakımdan ankete katılanların cinsiyet durumuna ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Ankete katılan bireylerin %16,8'ini kadınlar oluştururken %83,2'sini erkek nüfus oluşturmuştur Genel olarak kırsal kesimde göç etme kararını erkeklerin aldığı bilinen bir gerçektir. G faaliyeti üzerinde erkek nüfus önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle bekr ve askerliğini yapmış erkeklerin göç etme konusunda daha istekli olduğu anlaşılmıştır. Bu kişilerin arkalarında bırakacakları eş veya çocuklarının olmaması göç etme kararında daha rahat davranmalarını sağlayabilmektedir. Evli ve çocuklu bireylerin ise g etme yönünde alacakları karar ile ilgili daha fazla tedirgin oldukları ortaya çıkmıştır. Kadınlar arasında şehirde tanıldıklarının olmasının, eğitim seviyesinin ve vasıflılığın g tercihinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Eğitimini tamamlayamamış bağımlı bir birey olarak yaşayan kadınların ge pek sıcak bakmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. .

Yapılan anket çalışmasında genç nüfus oranının düşük olması ile birlikte mevcut genç nüfusun eğitim seviyesinin de düşük olduğu görülmektedir. Ankete katılanların %26,8'i ilkokul, %28,9'u ortaokul, %25'i lise % 2,5'i n lisans, % 16,8'i lisans mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim bakımından kentsel alanın daha cazip olmasına bağlı biçimde daha iyi eğitim almak isteyenlerin kentlere yönelik göç hareketine katıldığı düşünülmektedir.

Kırsal ge neden olan önemli faktörlerden bir diğeri de gelir düzeyidir. Kırsal kesimlerde yaşamlarını sürdüren insanlar daha çok para kazanmak, yüksek refah seviyesine sahip olmak, iş bulmak insan haysiyetine yakışır bir şekilde yaşamak gibi amaçlarla gelişmiş sanayi kentlerine göç etmeyi tercih ettikleri ileri sürülebilir. Çalışmada ankete katılan bireylerin toplam aile gelir düzeylerinin genel olarak açlık sınırının altında olduğu ve bunun yanında bireysel anlamda bireylerin gelir düzeylerinin asgari ücretin altında olduğu anlaşılmaktadır. Bu anket çalışmasına katılan bireylerin %60,4'ünün toplam aile gelir seviyesi 1800-2200 TL Aralığında %16,1'i 2300-2700 TL Aralığında %17,9'u 1300-1700 TL Aralığında %2,1'i 700-1200 TL aralığında ve %3,6'sı ise 2800 ve üstü olduğu yapılan araştırma sonucu ulaşılmıştır.

Kırsal g araştırmalarında kırsal alanlarda ikamet etmekte olan hane sakinleri genellikle kalabalık ailelerden oluşmaktadır. Bu durum kırsal alanlarda genel olarak doğum oranının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmaya katılan bireylerin % 25'inin bekr, %75'inin ise evli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan baba-annelerin sahip oldukları ocuk yüzdeleri şu şekildedir; %25,4'ünün çocuğu yok, %7,5'inin bir tane çocuğu var, % 18,2'sinin iki tane çocuğu var, %24,3'ünün üç tane çocuğu var, %24,6'sının dört ve üstü çocuğunun olduğu yapılan bu çalışma sonucu anlaşılmıştır.

Kırsal kesimlerde yaşayan insanların birçoğu geçici, düzensiz ve sezonluk işler icra etmekte ve düzensiz gelirlerle ailelerinin geçimlerini sağlamaya çalışmaktadır. Burada söz konusu olan sezonluk iş kapsamına kendi veya başkasının toprağını ekip biçen ve bu şekilde geçimini sağlamaya çalışan çiftçiler de dhil olmaktadır. Fakat kırsal alanlarda var olan iş gücü ihtiyaı ile mevcut iş gücü miktarı arasında belirgin bir fark vardır. Mevcut iş imkânları kırsal kesimde yaşayan işgücünün hepsi için yeterli değildir. Bunun yanında kırsal kesimde doğum oranlarının dolayısıyla genç nüfusun fazla olması nedeniyle işsizlik oranı yüksektir. Bu işsizler grubunu oluşturan bireylerin iş bulmak refah seviyesine kavuşmak, gelişmiş sanayi kentlerinin bu kentlerde yaşayan insanlara sağladığı imknlardan yararlanmak için g etme kararı alıp g etmektedirler. Anket çalışmasına katılan bireylerin %15,5'i emekli, %30,7'si işçi, % 4,6'sı esnaf, %8,6'sı ev hanımı, %14,3' serbest çalışan, %27,5'i ifti, % 1,4' özel sektörde çalışmakta, %0,4' diğer işlerle faaliyet içerisinde olduğu yapılan bu anket çalışması sonucu anlaşılmıştır. Serbest alışan olarak kendini ifade edenler aslında işsiz olanlardır. Çiftçiler ise gizli işsizleri oluşturmaktadır.

Göç etme kararı almış kişilerin hangi kente göç etmeyi istemeleri de kırsal göç çalışmalarında önem arz etmektedir. Yapılan araştırmalarda, göç eden insanların ülkenin doğusundan batısına doğru yani gelişmemiş kentlerden gelişmiş sanayi kentlerine doğru göç etme yönünde karar aldıkları belirtilmektedir. Ankete katılanların %76,1'i gelişmiş sanayi kentlerine göç edip bu kentlerde yaşamlarını sürdürmek istediğinde olurken %23,9'u ise ikamet ettikleri bölgeleri terk etmek istemediklerini ifade etmiştir.

Araştırmada kullanılan modelin standardize edilmiş faktör yük değerleri incelendiğinde Demografik yapı (DY) içsel gizil değişkeninde en önemli gözlenen değişkenler; çocuk sayısı olurken ikinci sırada medeni durum yer almaktadır. Kırsal Göç (KG) içsel gizil değişkeninde en önemli gözlenen değişkenler; göç isteği olurken ikinci sırada “tebdili mekânda hayır vardır” (GI2) olmuştur. Ekonomik Beklentiler içsel gizil değişkeninde en önemli gözlenen değişkenler, “şehrin bana ve aileme ekonomik ve sosyal katkısı daha fazla olacaktır” (GS4) olurken ikinci sırada “şehirde geçim daha kolaydır” (GS1) olmuştur. Sosyal Beklentiler içsel gizil değişkeninde en önemli gözlenen değişkenler “şehirdeki akrabalarımla güçlü bir bağım var” (SS7) olurken ikinci sırada “şehirde bana sahip çıkacak dostlarım var” (SS6) olmuştur. Psikolojik Beklentiler içsel gizil değişkeninde en önemli gözlenen değişkenler; “şehirde yaşantım zamanla olumlu yönde değişecek” (PS4) olurken ikinci sırada “şehirde yaşantımdan memnun olacağım” (PS3) olmuştur.

Kırsal göçün yapısal modeli ve regresyon değerleri bütün değişkenlerin kırsal göçün önlenmesinde olumlu katkı sağlamadığını göstermektedir. Kırsal göçü tetikleyen en önemli içsel gizil değişkenler, sırasıyla ekonomik beklentiler ($\gamma = -0,99$; $t = -18,62$), psikolojik beklentilerdir ($\gamma = 0,97$; $t = -13,51$). Kırsal Göç dışsal gizil değişkeninin gözlenen değişkenlerinden göç isteği ($\gamma = 0,96$; $t = 21,95$) olarak bulunmuştur.

Ekonomik beklentiler içsel gizil değişkeni kırsal göçü negatif yönde ve yüksek düzeyde ($\gamma = -0,99$; $t = -18,62$) etkilemektedir. Ekonomik beklentiler içinde en önemli gözlenen değişkenler, “şehrin bana ve aileme ekonomik ve sosyal katkısı daha çok olacaktır” (GS4=0.91) ve “şehirde geçim daha kolaydır” (GS1 =0.89) olarak tespit edilmiştir.

Psikolojik beklentiler ($\gamma = -0,97$; $t = -13,51$), içsel gizil değişkeni kırsal göçü negatif yönde ve yüksek düzeyde etkilemektedir. Psikolojik beklentiler içerisinde en önemli gözlenen değişkenler “şehirde yaşantımdan memnun olacağım” (PS3=0.98), “şehirdeki yaşantım zamanla olumlu yönde değişecek” (PS4=0.98) ile “köyümden ayrılmak bana zor gelmeyecek” (PS1=0.72) olarak tespit edilmiştir.

Sosyal ve kültürel beklentiler ($\gamma = -0,56$; $t = -5,12$), içsel gizil değişkeni kırsal göçü negatif ve yüksek düzeyde etkilemektedir. Sosyal beklentiler değişkeni içinde en önemli gözlenen değişkenler; “şehirde eğitim imkânları daha iyidir” (SS7=0.92) ve “şehirde sağlık hizmetleri ve sosyal imkânlar daha iyidir” (SS6=0.84) olarak belirlenmiştir.

Demografik yapı ($\gamma=0,42$; $t=6,29$), içsel gizil değişkeni kırsal göç üzerinde pozitif yönde düşük düzeyde etkilemektedir. Demografik yapı değişkeni içerisinde en önemli görülen değişkenler ankete katılanların çocuk sayısı (0.90) ve ankete katılanların medeni durumu olmuştur.

Model’de kırsal göç dışsal gizil değişkenine, demografik yapı içsel gizil değişkeni hariç diğer tüm değişkenler negatif katkı vermektedir. Her bir içsel gizil değişkenin kırsal göçe negatif etki vermesinin farklı nedenleri bulunmaktadır.

Araştırma bulguları ışığında ekonomik beklentiler ($\gamma = -0,99$; $t = -18,62$) içsel gizil değişkeni kırsal göçün oluşumunda yüksek düzeyde negatif bir etki göstermiştir. Ekonomik beklentilerin kırsal göç üzerinde negatif bir etki oluşturmasının nedeni; kırsal göçün akınlar halinde gelişmiş sanayi kentlerine doğru yapılması sonucunda hem göç edilen hem de göç edilmesiyle terk edilen bölgelerde ekonomik sorunların istenmeyen boyutlara ulaşılacağı düşüncesidir.

Psikolojik beklentiler, ($\gamma = -0,97$; $t = -13,51$) kırsal göçün oluşumuna negatif katkı sağlamaktadır. Bunun nedenini şu şekilde açıklayabiliriz; kırsal kesimde yaşayan insanlar genel olarak yokluk, sefillik, darboğaz içinde geçimlerini sürdürmeye çalışan insanlardır. Bu insanlar çoğunlukla eğitim seviyesi düşük kendilerine veya başkasına ait küçük arazileri işleyerek geçimlerini sağlamaya çalışırlar. Mevcut imkânlarının elverişli olmaması, alt yapı yetersizliği, üretim maliyetlerinin yüksekliği gibi nedenlerden dolayı kente göç etmeyi yaşamlarının geri kalanını kentlerde çalışarak refah içerisinde sürdürmeyi düşünmektedir. Bu amaçlarla göç etseler de kente göç ettikten sonra acaba daha kötü şartlara mı sahip olacağız düşüncesi de bu insanları etkileyebilmektedir. Hiç tanımadıkları veya eş, dost, akraba

kesimlerinin yanlarına göç etseler de acaba yanlış mı yoksa doğru mu yapıyoruz? veya daha iyi şartlara sahip olabilecek miyiz? şehir hayatı bizim için iyi mi yoksa kötü mü olacak? köyde kalmamız bizim için daha mı iyi? soruları köyden göç edenlerin başarılı olamamalarına hatta geri dönmelerine bile yol açabilmektedir. Özetle, bu çalışmada insanların genel olarak doğup büyüdüğü dede, baba vatani olarak nitelendirdikleri yerleşim birimlerini terk etmek istemedikleri fakat ekonomik, sosyal ve psikolojik sebeplerden dolayı mecburiyetten kaynaklanan göç kararı aldıkları anlaşılmaktadır.

Sosyal ve kültürel beklentiler içsel gizil değişkeni ($\gamma = -0,56$; $t = -5,12$), kırsal göçün oluşumunu negatif etkilemektedir. Kırsal kesimden gelişmiş sanayi kentlerine göç eden nüfus içerisindeki aile fertleri çoğunlukla çalışma çağına gelmiş işsiz ve genç bireylerden oluşmaktadır. Göç etme isteğinde olan insanlar genel olarak daha önce göç edip refaha ulaşan tanıdıklarının bulunduğu kentlere yerleşmek istemektedir. Tanıdıkların göç edeceklerine yardımcı olup olmayacağı sorusu göç etme kararı alırken çelişki yaratabilmektedir. Çelişkinin nedenleri, daha önce göç etmiş yakınlarla ilişkilerin yoğun olmaması ve daha önce göç edenlerin şehir hayatına daha fazla adapte olmaları ilgili olabilmektedir. Kırsal kesimde göç kararı alınırken göç edilecek kentlerdeki eş, dost akraba kesimlerinin kendilerine barınma, iş bulma gibi konularda yardımcı olmayacakları düşüncesi onları göç kararından vazgeçirebilmektedir.

KAYNAKÇA

Akkaş, İ. ve Sevim Y. (2017). Toplumsal Entegrasyon Bağlamında Erzincan'da Yaşayan Ahıska Türkleri. *Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu Cilt 1* (Ed.Hüsrev Akın). Erzincan Üniversitesi Yayınları. 437-447.

Çelik, H. E. ve Yılmaz, V. (2014). *Lisrel 9.1 ile Yapısal Eşitlik Modellemesi*. İstanbul: Arı Yayınları.

Doğanay, F. (1997). Türkiye'ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi. *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Kitabı*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Gürak, H. (2008). *Küresel Ekonomi*. www.hasmendi.net adresinden edinilmiştir.

Güvenç, B. (1997). Göç Olgusu ve Türk Toplumunu. *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Kitabı*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Hayduk, L.A. (1987). *Structural Equation Modeling with LISREL Essential and Advances*. Baltimore: The John Hopkins Universty Press.

Jöreskog, K. G., ve Sörbom, D. (1996). *PRELIS 2 user's reference guide: A program for multivariate data screening and data summarization: A preprocessor for LISREL*. Chicago: Scientific Software International.

Kaya, M. (2003). Beyin Göçü/Erozyonu. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 5 (2), 1-9.

Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Kılıç, M. (2017). Göç ve Kültürel Değişme: Düzceli Kimliğinin İnşasında Kültürel Bütünleşme, III. Uluslararası Düzcü Tarih, Kültür ve Sanat Sempozyumu, s.100-105.

Köymen, O. (1998). Bazı İçgöç Verileri. *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, (Ed. O. Baydar). İstanbul: Tarih Vakfı Yayını, S. 260 – 263.

Onat, Ü. (1993). *Gecekondu Kadının Kente Özgü Düşünce ve Davranışlar Geliştirme Süreci*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Bursa: Ekin Kitabevi.

Parasız, İ. ve Bildirici, M. (2002). *Modern Ekmek Ekonomisi*, Bursa: Ezgi Kitabevi.

Reisinger, Y. ve Turner, L. (1999). *Structural Equation Modeling with LISREL: Application in Tourism, Tourism Management*, 20, 71-88.

Sağlam, S. (2006). *Türkiye'de İçgöç Olgusu ve Kentleşme*. *Türkiyat Araştırmaları*. 5, 33-34.

- Şahin, Y. (2010). *Kentleşme Politikası*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Tatlıdil, E. (1989). *Kentleşme ve Gecekondu*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay.
- Tümertekin, E. (1994). *Beşeri Coğrafya*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.
- Tütengil, O. C. (1983). *Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları*. İstanbul: Gerçek Yayınları.
- Uğuz, Ş., Bilgen, İ., Yerlikaya, E.E. ve Evlice, Y.E. (2004). Göç ve Göçün Ruhsal Sonuçları. *Ç.Ü. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 13 (3), 383-391.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row.
- Yılmaz, V. (2004). *Lisrel ile yapısal eşitlik modelleri: Tüketici şikâyetlerine uygulanması*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. (1), 77-90.